

บทที่ 3

โครงการและกระบวนการจัดการสระน้ำในไร่นาชุมชน

3.1 นโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง

เนื่องจากประเทศไทยประสบกับปัญหาสภาพเศรษฐกิจถดถอยมาตั้งแต่ปี 2540 การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาคล้มเหลว ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศทรุดตัวลง ภาคอุตสาหกรรม การพาณิชย์ประสบปัญหา ทำให้เกิดการว่างงานขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน คนเริ่มกลับไปสู่ภูมิลาเนาเดิม ซึ่งก็พบว่าไม่มีที่ทำกินรองรับ ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อนในเรื่องการทำมาหากิน

รัฐบาลจึงได้มีมาตรการออกมาช่วยเหลือชาวชนบท ให้สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง เนื่องจากพบว่าในขณะที่ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมชะลอตัวลงนั้น ยังมีภาคการเกษตรเท่านั้นที่เป็นหลักนารายได้เข้าสู่ประเทศ รัฐจึงได้มีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหันมาให้การสนับสนุนและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วย แนวคิด 2 แนวคิด คือ

แนวคิดหลักที่ 1 คือ ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ รัชกาลปัจจุบัน

แนวคิดหลักที่ 2 คือ แนวคิดที่ได้จากการระดมความคิดของชาวบ้าน

ซึ่งจากแนวคิดทั้ง 2 หลัก สามารถกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติหน้าที่สำคัญได้ 9 กิจกรรม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ ดังนี้-

1. กิจกรรมเกษตรผสมผสาน

เป็นกิจกรรมเบื้องต้นที่มุ่งให้ชาวบ้านยากจนผู้มีที่ดินขนาดเล็กโดยเฉลี่ยประมาณ 15 ไร่ โดยให้ชาวบ้านรู้จักการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองได้ตามแนวทางทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 โดยภาครัฐจะต้องเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนให้เกษตรกรมีการจัดแปลงไร่ - นา ให้เหมาะสม จัดให้มีสระน้ำในแปลงไร่นา และมีการบริหารที่ดินให้เกิดประโยชน์ประสิทธิภาพและประหยัดที่สุด

2. กิจกรรมลานค้าชุมชน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างรายได้เสริมให้แก่ชาวบ้าน โดยจัดเป็นตลาดที่ให้ชาวบ้านได้นำผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ในชุมชนมาซื้อ - ขาย แลกเปลี่ยนกัน และเป็นตลาดที่ขายผลผลิตของชุมชนชนบทให้แก่ชุมชนเมืองในราคาถูก ตลอดจนเป็นจุดที่ให้ภาคธุรกิจได้มาเลือกซื้อมสินค้าที่ผลิตได้ในชุมชน เพื่อนำไปสู่การติดต่อซื้อขายกันต่อไป ตลอดจนเป็นเวทีเรียนรู้ของชาวบ้าน

3. กิจกรรมการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ชาวชนบทรู้จักออม และสะสมทุนของชุมชนเพื่อเป็นทุนในการทำกิจกรรมเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งสถาบันการเงินของเอกชน ลดผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจที่ถดถอย

4. กิจกรรมร้านค้าชุมชน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งขยายธุรกิจของชุมชนและลดรายจ่ายให้กับชาวบ้านโดยการรณรงค์ในด้านจิตสำนึกการพึ่งตนเอง และให้ชาวบ้านนำผลผลิตของตน มาซื้อ - ขาย แลกเปลี่ยนกันเองในชุมชนและกับเครือข่ายร้านค้าชุมชน

5. กิจกรรมกลุ่มอาชีพ

เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพึ่งตนเองและการเพิ่มรายได้ให้ชาวบ้านควบคู่กันไปโดยการสร้างมูลค่าของผลผลิต ด้วยการส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิต

6. การทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน

เป็นกิจกรรมที่จะสร้างระบบข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนทั่วประเทศ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจ ที่เกี่ยวข้องสามารถทราบถึงศักยภาพขององค์กรชุมชนแต่ละองค์กร ชุมชนแต่ละชุมชน

7. การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งจะพัฒนาแหล่งน้ำในชนบท เพื่อให้ชนบทมีแหล่งน้ำขนาดเล็กเพียงพอที่จะเป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชน และเป็นแหล่งน้ำเพื่อการพึ่งตนเองทางด้านการเกษตร ซึ่งจะเป็นทั้งแหล่งน้ำสำรองสำหรับเพิ่มเติมให้กับสระน้ำในไร่ - นา ของเกษตรกร และเป็นการป้องกันแก้ไขปัญหากล้วยแล้งในชนบท

8. ประชาคมอำเภอ

เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นเวทีที่ให้คนในชุมชน (อำเภอ) ได้มาร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา และร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน

9. ตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร (One stop service)

เป็นศูนย์กลางที่จัดให้บริการด้านการเกษตรแก่เกษตรกรในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านความรู้ การสนับสนุน การช่วยเหลือในการประกอบอาชีพการเกษตรทุกประเภท

3.2 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) กับบทบาท ในการนำสระน้ำในไร่นาเข้าสู่ชุมชน

สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ในฐานะหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้รับนโยบายของรัฐมาดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองในกิจกรรม

เกษตรผสมผสาน, การระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์, กิจกรรมร้านค้าชุมชน, กิจกรรมกลุ่มอาชีพ และการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ที่สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้นำเข้าไปสนับสนุนหมู่บ้านห้วยยางขาม และหมู่บ้านร่องแมด ตามคำขอของหมู่บ้านทั้ง 2 ได้ดำเนินการโดยการเสนอโครงการผ่านสภาตำบลตามลำดับขั้นตอนการจัดทำแผนงานเสนอผ่านอำเภอ และบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดปีงบประมาณ 2541

3.3 ลักษณะของโครงการเกษตรผสมผสานหรือเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

1. เกษตรแบบผสมผสานเป็นแนวคิดที่วางอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมชาวนาไทย ที่มีระบบการผลิตแบบนาข้าว และเป็นระบบผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก โดยมีสระเป็นปัจจัยการผลิต ในสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันที่ตกต่ำ โครงการเกษตรแบบผสมผสานจึงถูกนำมาเพื่อใช้แก้ไขสภาพเศรษฐกิจของชุมชนให้พออยู่พอกินให้เป็นการผลิตเพื่อบริโภคเหลือแล้วจึงจำหน่าย เพื่อลดผลกระทบต่อชุมชนในระดับรากหญ้าของประเทศ

2. เกษตรแบบผสมผสาน เป็นเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต กล่าวคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมสามารถจะแก้ไขได้โดยเศรษฐกิจแบบพอเพียง คือ การผลิตเพื่อให้ออกเพียงแก่การบริโภคเป็นหลัก ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเกษตรกรสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเหมาะพอดำรงชีพกับสภาพแวดล้อมของสังคมชนบท ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เสพวัตถุ อยู่แบบพอมีพอกิน โดยไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. เกษตรแบบผสมผสานเป็นระบบเกษตรที่วางอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นระบบเกษตรที่พึ่งพิงธรรมชาติ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับกิจกรรมการดำรงชีวิต เพื่อที่มนุษย์จะได้มีผลผลิตจากธรรมชาติไว้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

4. เกษตรแบบผสมผสานเป็นระบบการเกษตรแบบอาศัยและเกื้อกูลซึ่งกันและกันในระบบนิเวศทั้งระบบของพื้นที่ที่ประกอบด้วยสระน้ำในไร่นา การปลูกข้าว, ปลูกต้นไม้, ผลไม้ยืนต้น, การปลูกพืชผักสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์ โดยกิจกรรมการเกษตรแต่ละประเภทจะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่นเลี้ยงไก่บนบ่อปลา ปลาจะได้อาหารจากมูลไก่ น้ำในสระซึ่งอุดมไปด้วยปุ๋ยธรรมชาติ เมื่อนำไปรดต้นไม้หรือแปลงผักก็เท่ากับเป็นการให้ปุ๋ยธรรมชาติไปในตัว โดยไม่ต้องพึ่งปุ๋ยเคมี นอกจากนั้นเศษวัชพืช หรือเศษพืชผักที่เหลือใช้ยังสามารถนำไปหมักกับมูลสัตว์ทำปุ๋ยหมักได้ต่อไป นอกจากนั้นพืชบาง

ชนิดก็ยังเป็นสมุนไพรใช้รักษาโรคและกำจัดแมลงโดยไม่ต้องพึ่งสารเคมีเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพและอนามัยของเกษตรกรด้วย

จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จะทำให้ครอบครัวมีโอกาสได้ใกล้ชิดกันเกื้อกูลกันและสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันในครอบครัว ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศโดยรวมของพื้นที่เกษตรแบบผสมผสาน ที่ประกอบไปด้วยสภาพนิเวศ, สภาพทางกายภาพ และสังคม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จึงนำมาสู่การนำโครงการเกษตรแบบผสมผสานหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ที่ถูกรัฐนำเข้าไปสู่ชุมชน และจะต้องมีการดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการของแผนงาน ประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการเสนอแผนงานและโครงการ

1.1 จัดประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์การดำเนินโครงการเกษตรผสมผสาน

โดยพิจารณาความพร้อมของการจัดตั้งองค์กร ระเบียบของกลุ่ม ความพร้อมในการจัดทำผังโครงสร้างพื้นฐานการเกษตร (Infra - structure) และการยอมรับเงื่อนไข การออกเงินสมทบ การดูแลพื้นที่ และคุณสมบัติอื่น ๆ ประกอบ โดยเจ้าหน้าที่จะเข้าร่วมประชุมกลุ่มเกษตรกร ทั้ง 2 หมู่บ้าน ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มเกษตรกรบ้านห้วยยางขาม จำนวน 20 คน กลุ่มเกษตรกรบ้านร่องแมด จำนวน 20 คน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ทางสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดพะเยา ได้กำหนดไว้ดังนี้.-

ตารางที่ 4 แสดงการจัดตั้งองค์กรกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีสมาชิกกลุ่มละ 20 คน (ผนวก ค)

ลำดับที่	รายชื่อคณะกรรมการบริหารกลุ่ม		ตำแหน่ง
	หมู่บ้านห้วยยางขาม	หมู่บ้านร่องแมด	
1	นายบุญนิก จันตา	นายอนันต์ แสนชัย	ประธาน
2	นายพล นาโก	นายกัมพล สมฤทธิ์	รองประธาน
3	นายมิตร อินทร์สุวรรณ	นายสกล ไวยเจริญ	เลขานุการ
4	นายอำนาจ จันตา	นายพุด กันตะยา	เหรัญญิก
5	นายยงยุทธ์ พรหมสิทธิ์	นายมูล ไพฑูล	นายทะเบียน

ตารางที่ 5 แสดงมาตรการการควบคุมและการจัดการองค์กร ซึ่งได้แก่
ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ฯ ที่สมาชิกร่วมกันพิจารณาเสนอ

หมวดที่	ว่าด้วยเรื่อง	สาระสำคัญ
1	ข้อความทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดชื่อกลุ่มเรียกว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำตามทฤษฎีใหม่ บ้านห้วยยางขาม/บ้านร่องแมด และที่ตั้ง - กำหนดวัตถุประสงค์ <ul style="list-style-type: none"> (1) เพื่อให้ชาวชนบทที่มีความสนใจในกิจกรรมอาชีพเดียวกันรวมกลุ่มเพื่อร่วมมือกันประกอบอาชีพรวมทั้งเป็นแหล่งรับการถ่ายทอดความรู้ทางด้านวิชาการ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (2) เพื่อให้กลุ่มจัดการบริหารวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ที่ทางราชการให้การสนับสนุนให้บังเกิดประโยชน์แก่สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ (3) เพื่อเป็นการฝึกให้สมาชิกเรียนรู้การทำงานร่วมกันในลักษณะสหกรณ์ ซึ่งจะเป็พื้นฐานของการจัดตั้งองค์กรชาวชนบทที่เข้มแข็งต่อไป
2	สมาชิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - ได้แก่สมาชิกผู้ก่อตั้งและสมาชิกที่สมัครเข้าในปีต่อไป และต้องได้รับความเห็นชอบจากมติที่ประชุมของสมาชิก - คุณสมบัติสมาชิกต้องมีภูมิลำเนาในพื้นที่ดำเนินการ ไม่น้อยกว่า 1 ปี มีสัญชาติไทยและมีความขยันขันแข็ง ซื่อสัตย์ ประหยัด - สมาชิกต้องปฏิบัติตามข้อบังคับและมติของกลุ่มระเบียบนี้ เปิดช่องให้สมาชิกกลุ่ม ไม่จำเป็นต้องกำหนดการชำระเงินค้ำ เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ใช้การ “ถือสัตย์จะ” แทน บทลงโทษจึงใช้การว่ากล่าวตักเตือนกันเองในหมู่สมาชิก - การฝ่าฝืนมติที่ประชุม กฎข้อบังคับกลุ่ม ให้ที่ประชุมพิจารณาให้พ้นจากการเป็นสมาชิก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

หมวดที่	ว่าด้วยเรื่อง	สาระสำคัญ
3	การบริหารกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - ที่ประชุมสมาชิกเป็นผู้เลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มไม่น้อยกว่า 5 คน - กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกลุ่มให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการทั้งปวงของกลุ่มเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับและมติที่ประชุม - กำหนดตำแหน่งและหน้าที่ของประธาน, รองประธาน, เลขานุการ, เภรัญญิก, นายทะเบียน - กำหนดวาระการอยู่ในตำแหน่งของคณะกรรมการที่ว่างลงด้วยเหตุการตาย, ลาออก, ขาดการเป็นสมาชิก, ที่ประชุมให้ออกและครบวาระ
4	เรื่องการเงิน	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดที่มาของรายได้ของกลุ่มจากค่าสมัคร, ค่าธรรมเนียม, เงินบำรุงกลุ่ม, ทรัพย์สินของกลุ่ม และค่าใช้จ่ายที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ซึ่งกลุ่มต้องบันทึกหลักฐานการรับจ่ายให้ครบถ้วน - กำหนดการเก็บรักษาเงินให้เป็นหน้าที่ของเภรัญญิก และการนำเงินไปฝากธนาคารในนามของ “กลุ่มผู้ใช้น้ำตามทฤษฎีใหม่บ้านห้วยยางขาม/บ้านร่องแมด” - กำหนดการเบิกจ่ายเงินและการทำรายงานแสดงฐานะทางการเงินของกลุ่มพร้อมหลักฐาน
5	การประชุม	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดการประชุมสมาชิกประจำเดือนและประจำปี และการประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่ม - กำหนดการลงมติในที่ประชุม - กำหนดให้เป็นหน้าที่ที่สมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมประชุม หากขาดประชุมติดต่อกัน 3 ครั้ง โดยไม่มีเหตุผลสมควรที่ประชุมสมาชิกพิจารณาให้ออกจากสถานภาพของสมาชิก - การประชุมทุกครั้ง ผู้ร่วมประชุมต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานและมีการบันทึกการประชุมทุกครั้ง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

หมวดที่	ว่าด้วยเรื่อง	สาระสำคัญ
6	การควบคุมและการตรวจสอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ที่ประชุมสมาชิกมีอำนาจ แต่งตั้งกรรมการ ตรวจสอบผลการดำเนินงานของกลุ่มสถานะทางการเงิน พร้อมหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ได้ - กลุ่มต้องอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุนสามารถตรวจสอบครุภัณฑ์ ทรัพย์สินของกลุ่ม ผลการดำเนินงานของกลุ่ม สถานะทางการเงินของกลุ่มได้ตลอดเวลา
7	การบริหารวัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ของกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดการเก็บรักษา โดยมีหลักฐานการได้มา จัดทำทะเบียนคุมและมีการตรวจสอบสม่ำเสมอ - กำหนดการให้ยืม ผู้มีสิทธิยืมต้องเป็นสมาชิกกลุ่มเท่านั้น และต้องยื่นความจำนงตามแบบฟอร์ม โดยมีพยาน 2 คน และได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ - กำหนดความรับผิดชอบของผู้ยืม และวันส่งคืน ตลอดจนค่าบำรุงตามอัตราที่กลุ่มกำหนด
8	การบริหารรายได้ของกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดรายได้ของกลุ่มและการนำไปใช้จ่าย - กำหนดรายได้ของกลุ่มที่เกิดจากสมาชิกร่วมลงทุนดำเนินกิจกรรมด้านอาชีพร่วมกัน ให้แบ่งเป็นเงินปันผล, เงินทุนสำรอง และค่าใช้จ่ายสาธารณะประโยชน์ ตามมติที่ประชุมของสมาชิก
9	เรื่องอื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> - การแก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อบังคับของกลุ่ม จะต้องขอความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

ตารางที่ 6 แสดงความพร้อมในการจัดทำผังโครงสร้างพื้นฐานการเกษตร (Infra - structure)

ลำดับที่	รายละเอียดของผังการเกษตร	หมายเหตุ
1	ต้องขุดสระในนาซึ่งมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ไร่	เกษตรกรให้ความยินยอม
2	สระต้องมีขนาด ก*ข*ล = 20*40*3 เมตร เก็บน้ำได้ไม่ต่ำกว่า 2,400 ลบ.ม.	ครบทุกข้อ
3	ต้องจัดทำผังการเกษตรตามรูปแบบทฤษฎีใหม่ คือ ร้อยละ 30:30:30:10 ของพื้นที่ ดังนี้ :- ร้อยละ 30 : เป็นแปลงนา ร้อยละ 30 : เป็นแปลงไม้ผล, พืชไร่, พืชผักสวนครัว ร้อยละ 30 : เป็นสระเก็บน้ำ ร้อยละ 10 : เป็นสิ่งก่อสร้าง เช่น โรงเรือน ที่พักคอกสัตว์	

เกษตรกรแต่ละรายต้องเขียนผังโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรของตนเอง เนื่องจากลักษณะพื้นที่ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางรายอาจจะเน้นปลูกไม้ผลเป็นหลัก บางรายอาจจะเน้นพืชไร่ พืชผักสวนครัวเป็นหลัก บางรายอาจจะเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก สำหรับชนิดของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เกษตรกรต้องการ กลุ่มเกษตรกรต้องประชุมปรึกษาหารือและหาข้อยุติกันเองว่าต้องการพันธุ์พืชอะไร ชนิดไหน จำนวนเท่าไร? ตลอดจนพันธุ์สัตว์ สมาชิกต้องร่วมกันพิจารณาว่าจะเลี้ยงไก่, เลี้ยงปลา ชนิดไหน จำนวนเท่าไร? เช่นเดียวกัน และการประชุมทุกครั้งต้องมีการบันทึกการประชุมไว้เป็นหลักฐาน จากนั้นคณะกรรมการกลุ่มจะต้องทำหนังสือส่งผังโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรพร้อมับความต้องการพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ไปยังสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดพะเยา เพื่อที่ทางเจ้าหน้าที่จะได้ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบทางราชการและส่งมอบพัสดุการเกษตรแก่เกษตรกรในลำดับต่อไป

ตารางที่ 7 แสดงมาตรการการช่วยเหลือของรัฐ

ลำดับที่	รายละเอียดของผังการเกษตร	หมายเหตุ
1	จุดสระขนาด ก*ข*ล = 20*40*3 เมตร จำนวน 10 สระ งบประมาณสระละ 20,000 บาท รวมเป็นงบประมาณ ค่าจุดสระทั้งสิ้น 200,000 บาท	- เกษตรกรต้องออกเงิน สมทบซึ่งให้เป็นไปตามที่ ประชุมกลุ่มจะตกลงกัน
2	สนับสนุนพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์ 51,200 บาท	- เกษตรกรไม่ต้องออก
3	ค่าเครื่องสูบน้ำ 1 เครื่อง 19,500 บาท	เงินสมทบ

โดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดพะเยา จะเป็นผู้ดำเนินการจุดให้โดยพิจารณาจาก
บัญชีสำรวจความเหมาะสมที่ได้ลำดับความเหมาะสมของพื้นที่และความพร้อมของเกษตรกร และได้
รับความเห็นชอบจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแล้ว

กลุ่มเกษตรกรต้องประชุมตกลงการชำระเงินเป็นค่าสมทบในการจุดสระโดยเงินที่สมาชิก
ผู้ได้รับสระน้ำ 10 สระแรก ชำระคืนกลุ่มเป็นเงินกองทุนขยายสระน้ำให้สมาชิกรายอื่นยืมเงินไป
จุดสระน้ำจนครบทุกคน การจะสมทบรายละเอียดเท่าไร ส่งคืนอย่างไร เป็นรายงวดหรือรายเดือน
สมาชิกต้องร่วมกันพิจารณาและบันทึกการประชุมไว้เป็นหลักฐาน ตลอดจนทำบัญชีรับชำระรายเดือน
รายงวดไว้ด้วย

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มเกษตรกรไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การชำระเงินไว้ในระเบียบ
กลุ่มฯ เพียงแต่ข้อตกลงถูกบันทึกไว้ในรายงานการประชุม และไม่ระบุบทลงโทษ หากมีการ
ผิดสัญญาการชำระ สอบถามสมาชิกกลุ่มฯ แล้วได้รับการชี้แจงว่าเป็นการ “ถือสัจจะ” ว่าทุกคนต้อง
ร่วมกันช่วยให้เพื่อนสมาชิกกลุ่มได้รับสระกันครบทุกคน

ตารางที่ 8 แสดงมาตรการการคัดเลือกสมาชิกให้ได้รับสรรหาในรอบแรก

ลำดับที่	เงื่อนไข	การรับเงื่อนไข
1	กรณีเกษตรกรมีที่พักอยู่ห่างจากพื้นที่การเกษตรเกินกว่า 3 กิโลเมตร ต้องมีที่พักชั่วคราวในแปลงเกษตร	- เมื่อเกษตรกรรับเงื่อนไขแล้ว ต้องลงมือปลูกสร้างที่พักทันทีที่หน่วยงานของรัฐลงมือขุดสระ
2	- เกษตรกรต้องมีฐานะยากจน - เกษตรกรต้องมีความซื่อสัตย์ ขยัน และอดทน	- สมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้ร่วมกันพิจารณา

การที่เกษตรกรต้องมีที่พักชั่วคราวในพื้นที่ ในกรณีพื้นที่กิจกรรมอยู่ห่างจากบ้านเรือนเกินกว่า 3 กิโลเมตร เพื่อที่จะได้มีเวลาอยู่ในพื้นที่และทำกิจกรรมการเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับต้องดูแลสัตว์เลี้ยง และผลผลิตที่ผลิตออกนอกผลที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ซึ่งทางกลุ่มจะพิจารณาว่าใครทำตามหลักเกณฑ์ข้อนี้ได้ ก็จะได้รับสรรหาในรอบแรก หลังจากที่เครื่องจักรได้เข้าไปดำเนินการขุดสระน้ำให้แก่เกษตรกรรายใด เจ้าของพื้นที่รายนั้นก็จะเริ่มเตรียมเสาเรือนเก่า ไม้ฟาก เพื่อสร้างที่พักชั่วคราวไปพร้อม ๆ กับการขุดสระน้ำ โดยมีสมาชิกกลุ่มที่ได้รับสรรหาในรอบแรกอีก 9 ราย มาช่วยกันสร้างที่พักให้แก่เจ้าของสระจนแล้วเสร็จ และกลุ่มก็จะเวียนกันไปช่วยกันสร้างที่พักให้แก่เจ้าของสระจนครบ 10 ราย

สำหรับในส่วนของเจ้าหน้าที่ในระยะเริ่มแรกของโครงการ จะออกติดตามการทำกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม และคอยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มเร่งเพาะปลูกพันธุ์พืชที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ตามผังโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรให้เสร็จเรียบร้อยโดยเร็ว

1.2 ตำรวจความเหมาะสมของพื้นที่โครงการ

เจ้าหน้าที่จะออกปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรทั้ง 2 หมู่บ้าน คือ เกษตรกรบ้านห้วยยางขามและบ้านร่องแมด ตำรวจความเหมาะสมของพื้นที่โดยจะเน้นพื้นที่นาเป็นหลัก โดยจะต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ไร่ เนื่องจากพื้นที่ทางภาคเหนือเป็นที่ราบเชิงเขา ดังนั้น พื้นที่นาจึงมีไม่มากพอ หากยึดตามหลักเกณฑ์ที่จะต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 15 ไร่ ก็จะไม่มีการสรรหา รายใด ได้รับการสนับสนุน แต่ได้อนุโลมให้นำพื้นที่สวนที่อยู่ติดไปบนเนินเขามารวมด้วยซึ่งก็จะเกิน 15 ไร่

นอกจากพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่พอที่จะขุดสระแล้ว ต้องพิจารณาในสภาพทางธรณีวิทยาว่าสภาพดินจะเก็บน้ำได้หรือไม่ และยังต้องพิจารณาทางน้ำเข้าทางน้ำออก ตลอดจนลำเหมืองหรือคลองส่งน้ำชลประทานที่จะดึงน้ำมาเสริมสระในช่วงฤดูแล้งได้ด้วย การสำรวจความเหมาะสมดังกล่าวจะต้องสำรวจพื้นที่ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่ขอโครงการทุกคนเพื่อลำดับความเหมาะสม เนื่องจากรัฐจะสนับสนุนขุดสระให้ 10 รายแรกก่อนในเบื้องต้น

2. ขั้นตอนจัดทำแผนงาน

ซึ่งจะเป็นไปตามกระบวนการการจัดทำแผนงานตามระบบ กนก. ที่ทางรัฐบาลกำหนด เพื่อจัดทำงบประมาณประจำปีเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบต่อไป